Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto

HE 109 | 2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

1 Yleistä

Eduskunnan valtionvarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025. Lausunto tulee toimittaa valiokunnan kansliaan 1.10.2024 klo 12.00 mennessä.

Hallinto- ja turvallisuusjaosto on pyytänyt lausuntoa poliisitointa koskevista kirjauksista. Helsingin poliisilaitos tarkastelee tässä lausunnossaan hallituksen esitystä poliisilaitokselle kuuluvien tehtäviensä ja toimintaympäristönsä näkökulmasta, jonka perusteella yksikkö katsoo, että sen toimintakyky vuonna 2025 tulee edellyttämään yhteensä 47 henkilötyövuoden (3,313 miljoonaa euroa) lisäystä vuoden 2024 tasoon verrattuna.

2 Poliisitointa koskevat kirjaukset valtion talousarvioesityksessä

Talousarvioesityksen poliisitointa koskevan luvun selvitysosan mukaan keskeiset toimintaympäristömuutokset liittyvät kotimaiseen ja kansainväliseen turvallisuustilanteeseen ja sen vaikutuksiin maailmanlaajuisesti, yhteiskunnallisesti ja poliisin toimialaan liittyen. Globaalin turvallisuusympäristön nopea muuttuminen lisää kansallisen turvallisuuden uhkakuvia ja edellyttävää poliisilta varautumista, ennakointia ja riittävän suorituskyvyn varmistamista. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Nykyisen turvallisuustoimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät jatkuvaa ja ympärivuorokautista kykyä varautua vaikeasti ennakoitaviin tilanteisiin. Poliisi reagoi toimintaympäristön muutoksiin kohdistamalla toimenpiteet ja voimavarat turvallisuuden kannalta kriittisiin asioihin yhdessä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa turvallisuusriskien analysointiin, tietojohtoisuuteen ja oikeaan tilannekuvaan perustuen.

Poliisin vaste ja kyky reagoida äkillisiin vakaviin tilanteisiin on verrannollinen kentällä olevien poliisien määrään. Lisäksi poliisin käytettävissä olevan kaluston, välineiden, taktisen osaamisen ja koulutuksen on vastattava tämän päivän turvallisuusuhkiin ja toimintaympäristön vaatimuksiin kaikilta osin.

HELSINGIN POLIISILAITOS
Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 HELSINKI
kirjaamo.helsinki@poliisi.fi
Puh. 0295 470 011, Faksi 0295 411 622

Resurssien mahdollistamissa puitteissa painotetaan myös rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien ennalta estämistä ja vähentämistä sekä palvelukyvyn ja näkyvyyden turvaamista.

3 Pääkaupungin erityispiirteet

3.1 Yleistä

Helsinki on maan hallinnon, talouselämän ja kulttuurin keskus. Elinkeino- ja yritystoiminta on keskittynyt pääkaupunkiseudulle. Helsingin väestötiheys on selkeästi valtakunnan suurin ja se toimii myös työelämän, matkailun, vapaa-ajanvieton, liikenteen ja sivistystoimen keskuksena sekä kansallisten ja kansainvälisten ryhmien kohtaamispaikkana. Pääkaupungin toimintaympäristöön liittyvät muuttuvat tekijät vaikuttavat olennaisesti Helsingin poliisilaitoksen tehtäviin ja resurssitarpeisiin sekä edellyttävät toiminnan painottamista yhä voimakkaammin hälytysvalmiuteen, valvontaan ja ennalta estävään toimintaan. Lisäksi Helsingin poliisilaitoksella on vastattavana muista paikallispoliisin yksiköistä poikkeavia valtakunnallisia ja alueellisia erityistehtäviä. Näiden velvoitteiden vuoksi Helsingin poliisilaitoksella on sellaisia erillistä resursointia vaativia erityistoimintoja, joita ei ole muissa poliisin yksiköissä.

Helsingin poliisilaitoksen toiminta-alueella järjestetään säännöllisesti vuosittain runsaasti sellaisia tapahtumia, kuten valtiovierailuja, mielenosoituksia ja suuria yleisötilaisuuksia. Niiden turvallisuusjärjestelyt edellyttävät poliisilta mittavia panostuksia. Vuonna 2023 Helsingissä järjestettiin yksinomaan mielenosoituksia yhteensä 597, jotka ilmoitettiin poliisille, ja kuluvan vuoden aikana niiden määrä on jatkanut kasvuaan.

Lisäksi pääkaupunkiasemasta johtuen poliisilaitos resursoi diplomaattisiin kohteisiin ja diplomaattiseen koskemattomuuteen liittyviä turvaamistehtäviä, valtionjohdon suojaamiseen liittyviä tehtäviä sekä vastaa lähes viikoittain valtiovierailujen turvaamiseen liittyvistä tehtävistä.

3.2 Varautuminen ja valmiusyksikkötoiminta

Poliisin valmiusyksikkötoimintaan liittyvä toimintaympäristö on kenties rauhan ajan suurimman muutoksen kohteena. Muutokseen vastaamiseksi Helsingin poliisilaitos on osaltaan yhteistyössä Poliisihallituksen kanssa käynnistänyt valmiusyksikkötoiminnan kehittämisen taustatyön. Kehittämistyöllä on tarkoitus jatkossa ohjata valmiusyksikön koulutusta, hankintoja ja keskeisiä toiminnallisia ratkaisuja. Toimintaympäristön muutoksista johtuva poliisitoiminnallisesti vaativien tehtävien määrän kasvu edellyttävää myös sitä, että valmiusyksikön resurssit tulee aikaisempaa kattavammin suunnitella osaksi Helsingin poliisilaitoksen päivittäistoimintaa.

Valtiollisessa vaikuttamisessa poliisin tehtävät ja toimivaltuudet luovat nykyisessä tilanteessa myös puolustuksellisia velvoitteita, joihin on kyettävä vastaamaan, ja siten myös käytettävissä olevat mahdollisuudet valmiusyksikön ylläpitämiseen ja kehittämiseen ovat poikkeuksellisen perusteltuja.

Poliisin ja erityisesti poliisin erikoisjoukkotoiminnan suorituskyvyn tulee vastata muuttuneen toimintaympäristön ja Suomen NATO -jäsenyyden vaatimuksia. Nykyisessä tilanteessa valmiusyksikön kehittäminen on paitsi sisäisen myös ulkoisen turvallisuuden varmistamiseksi kriittisen tärkeää.

Valmiusyksikön suorituskyvyn ja siihen osoitetun rahoituksen arvioinnissa tulisi muuttuneessa turvallisuustilanteessa ottaa ensisijaisesti huomioon kansallisen turvallisuuden näkökulmasta valmiusyksikön kriisiajan tehtävät ja valtiollisen vaikuttamisen uhat. Nopeissa kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa valmiusyksikön on kyettävä osaltaan reagoimaan seurausvaikutuksiltaan merkittäviin uhkiin silloinkin, kun muiden viranomaisten kyvyt eivät ensivasteeseen ehdi tai siihen sovellu.

3.3 Valtionjohdon suojaamiseen sekä vierailuihin ja tapahtumiin liittyvät toimenpiteet

Poliisilaitos vastaa valtionjohdon ja Suomeen saapuvien korkeiden valtiollisten vieraiden sekä muiden poliisin henkilösuojauksen piiriin kuuluvien vieraiden henkilösuojauksesta. Toimintaympäristömuutokset ovat vaikuttaneet vahvasti kansalliseen turvallisuustilanteeseen, mikä on heijastunut myös henkilösuojaustehtävien kysynnän ja niiden tason kasvuun.

Eritasoisten turvallisuustoimenpiteitä edellyttävien tapahtumien ja vierailuiden määrän arvioidaan edelleen kasvavan. Tämä näkyy erityisesti Nato-jäsenyyteen liittyvien sekä Venäjän intressien vastaisten tai sen nykyhallintoa vastustavien tapahtumien ja vierailuiden turvaamistarpeina. Turvallisuustoimenpiteiden tuottaminen edellyttää poliisilaitokselta lisäresursointia henkilösuojaustoimintaan.

3.4 Mielenosoitukset

Helsingin poliisilaitoksen toimialueella järjestetään vuosittain lisääntyvässä määrin poliisin toimenpiteitä edellyttäviä mielenosoituksia. Vuonna 2024 niitä oli yhteensä 597 ja määrä on kasvussa.

Mielenosoitusten osalta on huomattava, että niihin liittyviin turvaamistoimenpiteisiin ei yleensä voida varautua normaalin työvuorosuunnittelun keinoin, vaan niihin kohdennettava resurssi joudutaan osoittamaan usein valvonta- ja hälytystoiminnan päivittäisresurssista jopa välittömästi. Tämä johtuu mielenosoitusten ilmoittamiseen liittyvän määräajan lyhyestä pituudesta ja siitä, että järjestäjät eivät myöskään aina tee poliisille ilmoitus. Mielenosoitustapahtumiin usein liittyvää poliisilaitoksen joukkojenhallinta-, tarkkailu- ja tutkintaresurssia käytetään myös säännönmukaisesti muiden poliisilaitosten alueilla sijaitsevien tilanteiden, tapahtumien ja mielenosoitusten turvaamiseen.

Erilaisten kriisien ja epävarmuuden lisääntyessä on ennakoitavissa, että ihmisten epäluottamus hallintoa ja tulevaisuutta kohtaan kasvaa. Edellä mainittu saattaa jatkossa mobilisoida laajojakin mielenosoituksia, joissa muiden

tahojen lisäksi myös viranomaiset voidaan nähdä mielenilmaisun vastapuolena. Tilannetta voivat lisäksi pyrkiä hyödyntämään paitsi ideologiset ääriliikkeet myös valtiolliset toimijat. Viranomaisiin ja valtiollisiin toimijoihin kohdistetusta toiminnasta saatiin esimerkkejä syyskuussa 2024 järjestettyjen mielenosoitusten yhteydessä. Viimeisimmässä tapauksessa eduskuntataloa vandalisoitiin maalilla. Tapahtumaan osallistui tuolloin myös ulkomaisia mielenosoittajia. Poliisilaitos on käynnistänyt asiasta esitutkinnan. Tekoa tutkintaan 10 henkilön osalta törkeänä vahingontekona. Mielenosoituksesta ei ollut tehty poliisille ilmoitusta. Tapahtumaa seurasi kahden päivän jälkeen uusi ja samoihin toimijoihin liittyvä mielenosoitus, jonka yhteydessä otettiin kiinni niskoittelusta 74 henkilöä.

Energian hinnan kallistuminen, taloudellinen taantuma, yhteiskunnallinen eriarvoistuminen ja segregaatio tulevat aiheuttamaan enenevässä määrin yhteiskunnallista tyytymättömyyttä. Edellä mainitusta johtuen poliisilaitos on arvioinut, että mielenosoitusten määrä ja niihin sidottuna oleva poliisiresurssi tulee jatkossa mittavasti kasvamaan jo alkuvuodesta 2025.

3.5 Katujengirikollisuuden torjunta ja tutkinta

Katujengien toiminta on laajenemassa ja kansainvälistymässä. Se muodostaa kasvavan uhkan sisäiselle turvallisuudelle erityisesti pääkaupunkiseudulla. Katujengien määrä on tällä hetkellä 11 ja niihin kytkeytyy 157 jäsentä ja lähipiiriin 237 henkilöä. Katujengeillä on tiiviit kytkennät kansainväliseen rikollisuuteen ja ne voidaankin nähdä osana globaaleja rikollisverkostoja. Tämä johtuu siitä, että keskittyvät etupäässä huumausaineiden levitykseen sekä siihen suoraan kytkeytyvään väkivaltaan ja rahanpesuun. Suomessa ei ole huumausaineiden valmistusta. Ne tulevat muista EU-jäsenvaltioista ja usein kolmansista maista. Tämä nostaa katujengien ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden muodostamaa turvallisuusriskiä.

Poliisilaitos on perustanut katujengirikollisuuteen keskittyvän tutkintaryhmän, jonka avulla pyritään osaltaan vastaamaan ongelmaan. Ryhmän tarkoituksena on kehittää katujengirikollisuuteen liittyvää havainnointia, tiedonkulkua, tilannekuvaa ja tutkintajärjestelyjä paitsi poliisilaitoksen sisällä, myös muiden poliisiyksiköiden välillä. Katujengirikollisuuteen liittyvää yhteistyötä on tehostettu voimakkaasti myös kansainvälisen tiedonvaihdon osalta.

Helsingin poliisilaitoksen tavoitteena on tehostaa edelleen katujengien tekemien rikosten tutkintaa sekä niihin liittyvää tiedonhankintaa reaaliaikaisen tilannekuvan ylläpitämiseksi ja tutkinnan järjestämiseksi. Tehostamistoimilla pyritään ensisijaisesti katujengien toiminnan laajenemisen ennalta estämiseen. Tutkintaryhmän toiminnan tehostaminen edellyttää eritoten operatiivisen tiedon hankinnan, analyysin ja muun käsittelyn tehostamista uusien juttujen paljastamiskyvyn lisäämiseksi ja tutkinnan vaikutusten lisäämiseksi. Katujengirikollisuuteen liittyvien tutkintatoimien reaaliaikaisuus on keskeistä, koska sekä huumausaineiden levityksessä että siihen liittyvässä väkivallassa rikoksentekijät tulevat usein Suomen ulkopuolelta ja pyrkivät poistumaan maasta heti rikoksen tekemisen jälkeen.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan katujengirikollisuuden torjunta ja tutkinta vuonna 2025 edellyttää lisäpanostusta ainakin 5 henkilötyövuoden verran.

3.6 Huumausainerikollisuus

Huumausainerikollisuus on voimakkaassa kasvussa. Suomi kuuluu kiinteästi eurooppalaisiin huumausainemarkkinoihin ja on selkeästi salakuljetuksen kohdemaa. Huumausaineiden, erityisesti kokaiinin ja synteettisten huumeiden, tarjonta ja kysyntä ovat lisääntyneet. Tämä koskee erityisesti pääkaupunkia ja käy objektiivisesti ilmi jätevesitutkimuksista, joita toteutetaan Helsingissä säännöllisesti. Huumausaineiden kysynnän kasvu lisää järjestäytynyttä rikollisuutta ja huumeiden käyttöön liittyviä muita rikoksia, jotka usein kytkeytyvät myös käyttäjiä ja heidän perheitään koskeviin sosiaalisiin- ja terveysongelmiin. THL:n mukaan huumekuolemien määrä on kehittynyt epäsuotuisaan suuntaan huumausaineiden käytön kasvun myötä. Nämä asiat näkyvät Helsingin poliisilaitoksen palveluiden kysynnän kasvuna.

Huumausainerikollisuudessa on ollut jo useamman vuoden ajan havaittavissa, että huumausainekauppa on siirtynyt kaduilta digitaalisiin ympäristöihin. Huumausainerikollisuudessa tukeudutaan entistä enemmän digitaalisiin ympäristöihin ja uusiin teknologioihin. Suomessa huumausainekaupan siirtyminen digitaaliseen kaupankäyntiin on ollut eurooppalaisessa vertailussa yksi nopeimpia ja kattavimpia. Markettikauppa mahdollistaa huumausaineiden levittämisen laajalla säteellä ja nopealla aikajänteellä.

Poliisilaitos on esittänyt, että nettihuumekaupan torjuntaan perustettaisiin erillinen tutkintaryhmä. Tehokas verkkorikollisuuden torjunta edellyttää tilannekuvaa myös muissa poliisilaitoksissa tietoverkoissa käynnissä olevista tutkintatoimista. Tutkintaryhmä tekisi tiivistä yhteystyötä muissa poliisilaitoksissa nettihuumerikoksia tutkivien ja rajoitettuja valeostoja tekevien tutkintaryhmien kanssa. Tutkintaryhmän perustaminen tulisi poliisilaitoksen laskelmien mukaan edellyttämään sille osoitettua 10 henkilötyövuoden mukaista resurssia.

3.7 Nuorisorikollisuus

Alle 18-vuotiaiden tekemiksi epäiltyjen rikosten määrä on kehittynyt epäsuotuisaan suuntaan vuosien 2020-2023 välisenä aikana. Eritoten nuorten tekemiksi epäiltyjen ryöstöjen ja pahoinpitelyrikosten määrät ovat olleet kasvussa. Huolestuttavinta rikollisuuden kehitys on ollut varsinkin alle 15-vuotiaiden osalta.

Lapsiin ja nuoriin liittyvät rikokset sekä niiden lisääntyminen koskevat erityisesti Helsinkiä. Pääkaupungissa on toimintaympäristön muutosten vuoksi välttämätöntä tehostaa lasten ja nuorten tekemien rikosten tutkintaa. Tavoitteena on torjua rikoskierteeseen joutuvien lasten ja nuorten määrän kasvua, koska se lisää myös katujengien ja muiden rikollisryhmien toiminnan lisään-

tymisen riskiä. Tehostamistoimilla pyritään vahvistamaa valvonnan ja rikostutkinnan ennalta estävää vaikutusta, moniviranomaisyhteistyön kattavuutta ja poliisitoiminnan vaikuttavuutta.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan nuorisorikollisuuden torjunta ja tutkinta vuonna 2025 edellyttää lisäpanostusta ainakin 22 henkilötyövuoden verran.

3.8 Talousrikostorjunta

Talousrikokset ja harmaa talous aiheuttavat merkittäviä haittoja yhteiskunnalle, yksilöille ja koko taloudelle. Talousrikosten seuraukset ovat moniulotteisia ja ne liittyvät myös järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Helsingin poliisilaitoksen tietoon on tullut viimeisten kolmen vuoden aikana keskimäärin noin 562 talousrikosjuttua/vuosi. Kuluva vuosi ei tee poikkeusta. Vuonna 2024 Helsingin poliisilaitokselle on ilmoitettu 360 talousrikosjuttua, joiden rikosvahingoksi on ilmoitettu lähes 40 miljoonaa euroa.

Helsingin poliisille ilmoitettujen ja talousrikostutkinnassa avoimena olevien juttujen määrä on kasvanut viimeisten viiden vuoden aikana jatkuvasti. Saman aikaisesti rikosasioiden vaativuus on lisääntynyt. Tällä hetkellä poliisilaitoksessa on 1 073 tutkinnassa olevaa talousrikosjuttua. Talousrikostutkinnan henkilöstövoimavarat eivät ole tällä hetkellä oikeassa suhteessa kasvaneeseen tehtävämäärään nähden. Talousrikostutkinnassa olevien avointen talousrikosjuttujen selvä vähentäminen ja reaaliaikaisuuteen pääseminen sekä rikoshyödyn jäljittämisen tehostaminen edellyttävät resurssien lisäämistä.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan talousrikostutkinta vuonna 2025 edellyttää lisäpanostusta ainakin 10 henkilötyövuoden verran.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja Jari Liukku

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 01.10.2024 klo 13:11. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.